

Dømt etter Moseloven

Av O. Nygaard

Kristelig Folkepartis stortingsrepresentant herr Lavik messet fra Stortingets talerstol: Landsvikterne skal dømmes i henhold til Moseloven. Vi takker og bukker for at vi fikk rettsstaten tilbake på en så betryggende

måte.

Selv ble jeg altså dømt etter Moseloven og biskop Berggravs «Folkedommen over NS» da jeg var atten år gammel.

Det hele minner svært om rettsforholdene i muslimske land. Også der er presteskaper øverste domsmyndighet.

Hva med krigsbarna . . .

(Forts. fra s. 1)

mokrati og menneskerettigheter, omfordes til å dekke erstatningen til de borgere av eget land som er blitt rammet av den politikk som er blitt ført i Norge på dette feltet. Kanhende bør «Innstilling fra Krigsbarnutvalget 9.7.—3.11. 1945» oversettes til engelsk til skrekk og advarsel for FN-organer som arbeider for menneskerettighetene på Balkan og i Baltikum og til nytte for regimer som trenger en ideologisk overbygning over sin «etniske rensing»?

Spillet bak . . .

(Forts. fra s. 3)

anmodningen. Redaktøren var av en helt annen mening. Uten noe medbragt korrekturtrykk oppsøkte han Ortskommandant og meddelte ham høflig at han ikke hadde noe med å forhåndssensurere byens avis. Tyskeren ble rasende, men måtte bøye seg for redaktøren. Det er vel nesten unødvendig å si at redaktøren etter dette ble meget populær blant sitt personale.

Ja, slik var det «tyskerlakeiene» opptrådte.

Skyld og ansvar . . .

(Forts. fra s. 8)

nytteløst av. Offiserene advarte mot de farer for landet som de som fagmenn så».

Daværende oberst Otto Ruge påpekte i et foredrag 4.10.37 i Oslo Militære Samfunn at utgiftene til utdanning av en soldat i Norge lå under halvparten av hva man investerte i Danmark. Og, tilføyde Ruge: «Det er som kjent ikke meget».

Sjefen for 6. divisjon, general Fleischer, sa i en 17. mai-tale på nasjonaldagen i 1940: «Som vi alle vet har vår forsvarsevne planmessig vært brutt ned i mange år. Vårt militære nederlag har vært forberedt av oss selv».

Under et hemmelig stortingsmøte 3. mai 1939 sa Sven Nielsen (H) bl.a.: «... kommer våre avdelinger til å stå like overfor en moderne utstyrt fi-

ende, med den utrustning vi har i dag, da blir det i mange tilfeller våre soldaters lodd enten å la seg meie ned eller ta flukten. Å sende vår ungdom i kamp uten øvelse, uten forsvarlig utstyr, det er intet mindre enn en forbrytelse, og ansvaret faller på dem som har sittet i Norges Storting».

En varm forsvarsvenn, fylkesmann Ingolf Christensen karakteriserte «kamp ved I.R. 3 som det rene barnemord» (Overskrift i Morgenbladet 18.9.-47).

I undersøkelseskomiteens innstilling kan man lese bl.a. «Som helhet kan en si at Regjeringen var pasifistisk. En av de fremste ledere i avrustningspolitikken, Monsen, var forsvarsminister».

Og, NB!, iflg. samme innstilling: Norge hadde ammunisjon bare til 3 slagdagers behov. Om det under slike forhold var riktig å kaste landet ut i krig, får andre bedømme.

Nordlandsposten
19. mai 1992.

Konfliktfylte allianser . .

(Forts. fra s. 5)

makten i det konstitusjonell vakuum som derved var i sikte (De samme høyesterettsdommere hevdet siden den stikk motsatte oppfatning.) Denne hjemmefrontkrets hadde vidtgående planer for sin egen maktovertagelse via et «oppnevningsskiss» for lavere myndigheter ved okkupasjonsens slutt.

Derimot var London- og flertallet av Oslo-mennene i all hovedsak enige i sitt syn på den kommunistiske del av motstandsbevegelsen: Denne skulle holdes utenfor både sentralt og lokalt, og etter evne bremses og motarbeides. Det sier seg selv at nettopp kommunistene med alt sitt pågangsmot og offervilje — men også hensynsløshet overfor sivilbefolkningens interesser — hadde mål for sin kamp som ikke på noe annet punkt falt sammen med de andres enn i det felles ønske om Tysklands nederlag. *Det Norge og det Europa de så frem til, var det som i de første etterkrigsår ble realisert i Sentral- og Øst-Europa.*

På begge sider bekreftes altså den gamle erkjennelse at allianser bare sjelden beror på felles

mål utover nettopp det å slå en felles fiende. Blir denne fiende slått eller utspiller på annet vis sin rolle som fiende, forsvinner normalt også den allianse han hadde imot seg. Som skjedd i verdens og vårt eget tilfelle.

Folkeavstemninger . . .

(Forts. fra s. 8)

velgerne egentlig vil. Ellers gir de alt for ofte blaffen i folkeviljen. Folkeavstemninger som dette kunne også kombineres med oppløsningsrett. For eksempel kunne regelen være at det ble skrevet ut nyvalg dersom et storting tre ganger fikk folkeavstemningsresultatet imot seg. Et simpelt flertall ved en folkeavstemning bør være bindende. Noe annet ville jo bare bety at vi innførte mindretallsstyre i dette landet.

Om noen år når forhandlingene er fullført, får vi en folkeavstemning om en eventuelt tilslutning til EF, og bra er det. Men det er flere andre saker som folket burde si sin mening om allerede før det. Jeg tenker her særlig på innvandringspolitikken og er nokså overbevist om at dagens praksis er i strid med folkeflertallets syn. En annen avstemningssak burde det være om det skal være lov å avslutte statsbudsjettet med underskudd eller ikke. Mange føler en sterk uvilje mot å velte byrdene over på våre etterkommere. U-hjelpen burde folket også få si sin mening om.

Det er faktisk noen av våre politikere som interesserer seg for folkeavstemninger, så kanskje er det håp om en utvikling i den retning.

Et sakkyndig svensk . . .

(Forts. fra s. 4)

gi landssviklovgivningen skinn av å tydeliggjøre eller å fastslå gjeldende rett, innebærer med andre ord at lovgiveren — ved å knytte de herhen hørende bestemmelser til landsforræderbestemmelsen — ad en omvei søker å påvirke fortolkningen og derved i realiteten gir landssviklovgivningen karakteren av ny straffelovgivning med tilbakevirkende kraft.

Eksilregjeringens lovgivning innebar imidlertid ikke alene en kriminalisering av handlinger som tidligere ikke var straffbare. Den innførte også forskjellige straffeskjerpelser. Således skulle ifølge den prov. nordn. av 1941 dødsstraff kunne anvendes på de i straffelovens kap. 8 og 9 nevnte forbrytelser, for hvilke det tidligere bare kunne idømmes inntil livstidstraff. «Tvangsarbeid» skulle kunne tilmåles istedetfor

hefte og fengsel, og videre innførtes evigvarende rettighetstap. I 1942 innførtes «tap av almen tillit» og straff i form av bøter inntil 1 million kroner. Selv denne begrensning ble tatt bort i 1943. Før hadde straffelovens bøtemaksimum vært 10.000 kroner. Konfiskasjonsadgangens utvidelse til å omfatte indirekte gevinst, betydde en skjerping av straffelovens alminnelige konfiskasjonsstraff. Et tilsvarende syn gjør seg gjeldende for såvidt angår bestemmelsen i 1944 om økonomisk medansvar for den dømtes ektefelle.

Det solidariske erstatningsansvar for skader som er voldt av Nasjonal Samling, har en viss dekning i den alminnelige regel som er kommet til uttrykk i den svenske straffelovs kap. 6, § 5, at om flere har medvirket til en forbrytelse, skal de svare en for alle og alle for en for erstatning av skaden. Imidlertid har landsvikanordningens bestemmelser om skadeserstatning en særegen karakter. Her møter en for det første spørsmålet om hvilken økonomisk skade som overhodet har vært påført landet — ikke gjennom okkupasjonen, men gjennom Nasjonal Samlings samarbeid med okkupasjonsmakten. Videre oppstår spørsmålet om ikke landet ved det stedfundne samarbeid er blitt tilført økonomiske fordeler i næringsmessig, forsyningsmessig og andre henseender. Det er opplyst at det forhold at forvaltningen i det vesentlige kunne bevares på norske hender, ikke bare har medført en omfattende import av mel og andre viktige levnetsmidler, kull, jern, m.m., men også har reddet betydelige verdier ved at det lyktes å hindre beslagleggelse av norske fartøyer og å stoppe rekvisisjon og utførsel av norsk eiendom. Er dette riktig, krever alminnelige skadeserstatningsregler prinsipielt den avregning mellom gevinst og skade som kalles compensatio lucris cum damno, — selvsagt under forutsetning av at gevinst og skade utspringer av samme årsaksforhold. Under anvendelsen av landssviklovgivningen er imidlertid i et tilfelle hvor slik avregning ble påstått, kravet avvist med den begrunnelse at ansvaret ikke kunne kompenseres med «økonomiske fordeler, som måtte være oppnådd som resultat av i og for seg prisverdige, men for så vidt pliktmessige anstrengelser.» Uttalelsen innebærer at et forvaltningsoppdrag som rettsordningen anser ugyldig eller straffbart, ikke desto mindre skulle skape en legal plikt for «landsvikeren» til å fremme landets interesser! Man spør seg: Hvori ligger da «landssviket»? Den anførte motivering som vanskelig lar seg forstå, synes heller ikke å ha vært gjentatt. I virkeligheten har lands-

sviklovgivningens «skadeserstatning» hatt — eller i alle fall fått — karakteren av økonomisk straff av samme art som bøter. . . Konklusjonen med hensyn til det solidariske erstatningsansvar, blir derfor at også dette er tilbakevirkende straff. Konstruksjonen med bøter av en størrelse som man tidligere aldri hadde sett, synes vesentlig å ha sin grunn i bestrebelsene etter å omgå forbudet i Grunnlovens § 104, «Jord og Boeslod kan i intet Tilfælde forbrydes.»

Det må her også bringes i erindring at en svensk myndighet, Överstatthållarembetet, i en erklæring av 31. mars 1947 om utkastet til en konvensjon om vedtagelse og exigibilitet av dommer i straffesaker, uttalte at «rettsoppjøret er kommet til å innebære tilsidesettelsen av et så grunnleggende strafferettslig prinsipp som forbudet mot å gi skjerpet straffelovgivning tilbakevirkende kraft.»

Den konstruksjon at landssviklovgivningen ikke skulle være annet enn en amnestilovgivning, viser seg — i lys av det som er sagt — ikke objektivt holdbar. Det må tilføyes at det heller ikke forekommer sannsynlig at man under okkupasjonstidens og frigjøringsopp-hissede stemning, skulle ha funnet gjenklang for en lovgivningsvirksomhet som tok sikte på og som innebar en mildere behandling av landsforræderi enn den som straffeloven foreskrev. Dette bekreftes av Andenæs's uttalelse, at det sikkert hadde vært klokere om man hadde avholdt seg fra å reise tiltale mot dem som bare hadde gjort seg skyldige i passivt medlemskap i Nasjonal Samling, men at «ingen regjering kunne i 1945 eller 1946 ha gjennomført et amnesti for NS-medlemmer».

(Utredningen s. 126-31).

«Det har undertiden vært anført fra norsk side at rettsoppjøret var en innenrikspolitisk nødvendighet for å forebygge en voldsom utløsning av det oppmagasinerte hat. . . Den slags kan muligvis forsvares som et i en nødsituasjon uunnagelig offer til en opphetset folkestemning. Det er likevel et misbruk av ord å kalle et slikt innenrikspolitisk oppgjør for et rettsoppgjør. Med rett i vanlig mening har det ingen forbindelse. . . Kan pågangen motiveres som en nødsforanstaltning, pådrar den i et hvert fall i følge folkerettens regler landets regjering erstatningsansvar».

(Utredningen s. 122.)

Annonser
i
«Folk og Land»